

Az Egyetemi Színpad és az Universitas Együttes hőskora

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Egyetemi Tanácsa 1955-ben színielőadások és más kulturális rendezvények befogadására alkalmas Egyetemi Kultúrház létesítését határozta el. Az akkori rektor, Tamás Lajos beszámolója a „kultúrunkáról” tartalmazza a következőket: „még mindig nincs az Egyetemnek olyan helyisége, ahol nagyobb szabású rendezvényt lebonyolíthatna. Ez utóbbi kérdés megoldására javaslom a bölcsészkarri kápolnahelyiség megfelelő átalakítását.”

Még abban az esztendőben megkezdődött a BTK épületében egy színházterem kialakítása. Ehhez az épülettömbből pár évvel korábban kényszerűen kiköltöztetett Piarista Gimnázium egykori, viszonylag nagy méretű kápolnáját vették igénybe. Az átépítés elkészülte után az Egyetemnek pénzügyi nehézségei támadtak, ezért a termet bérbé adta a Fővárosi Tanácsnak. A szerződés értelmében a főváros 80 000 Ft értékben függönyöket szereltetett fel a színházteremben. Ezzel megoldódott a sötétítés és az akusztika kérdése.

Először a Fővárosi Tanács egyik színháza, a Petőfi Színház kívánta itt alvállalkozását, a vers- és dalelőadás irodalmi színházát működtetni. Ez *Szendró Ferenc* és *Béres Ferenc* közös elképzeléséből született. 1956. október 17-én „A magyar vers ünnepe” című műsorral nyitottak. Október 18-án balladaest, majd 19-én *Ady*-műsor zajlott. Ennek az előadásnak külön érdekessége, hogy jelen voltak a költő kortársai is, így többek között *Böloni György*, *Dénes Zsófia*, *Füst Milán*, *Gellért Oszkár* és *Hatvany Lajos*. 1956. október 23-án *Illyés Gyula* költői estjét már nem lehetett megrendezni, ezzel a vers- és dal-színház befejezte rövid működését. Ezután a Budapesti Hangversenyiroda az új bérlő, amely azonban nem nyújtott kellően színvonalas műsort. Ennek következtében a Fővárosi Tanács beszüntette az előadásokat és új bérlőt nem jelölt ki. A rárótt kötelezettségként felszerelt függönyök a helyükön maradtak.

A Rektori Tanács a színházteremhez az „Egyetemi Március 15. Terem” elnevezést ajánlotta. A kultúrház első szabályzattervezetét a Rektori Tanács 1957. szeptember 13-i ülésén tárgyalta, akkor már az Egyetemi Színpad nevet javasolták, de a tervezetet nem fogadták el. A hivatalosan el nem ismert Egyetemi Színpad azért megkezdte működését és az első évad programjának összeállítására *Ortutay Gyula* rektor *Surányi Ibolyát* kérte fel. 1958-ban de iure is megalakult a Színpad, a szervezeti és működési szabályzatot a Rektori Tanács 1958. január 17-i ülésén fogadták el.

A dokumentum szerint az Egyetemi Kultúrház működésének főbb ágazatai:

- a hallgatóság művelésének fokozására rendszeresen tartott előadások (irodalom, művészettörténet, technikai tudományok stb.);
- előadások a zenekultúra terén (énekar, zenekar, zenetörténeti előadások);
- előadásait rendszeresen tartó társadalmi mozi, mely a szakmai és tudományos tájékoztatás érdekében szakfilmeket és művészi filmeket mutat be elsősorban;
- öntevékeny művészi együttesek fenntartása;
- az ifjúság és a dolgozók szórakoztatását célzó rendezvények.

A Színpad felügyeletét az egyetemi, a társadalmi és az ifjúsági szervezetek, valamint a gyakorló iskolák megbízottaiból álló, 1958-ban alakult Kulturális Bizottság látta el. A Színpad igazgatója a rektor által kinevezett főfoglalkozású alkalmazott volt, aki a rektor utasításai és iránymutatása alapján évenként megtervezte a tevékenység irányvonalát és a részletes programot. A vezetőség a jóváhagyott éves műsorrend alapján szabta meg a tennivalókat és a tanulmányi félévek végén beszámoló jelentést készített a Színpad tevékenységéről.

Az első évad előadásai versmondó műsorok voltak, a Zenés Irodalmi Esték sorozat keretében. A versmondásnak hazánkban történelmi hagyományai vannak és a hatvanas években újra renezánszát élte a költészet. A műsorok többek között azt szolgálták, hogy a vers üzenete a legteljesebb intenzitással jusson el a nézőhöz. A verses előadóestekről alkotott, nem mindig előnyös vélemények nem kis mértékben az Egyetemi Színpad műsorainak hatására változtak meg. Itt a versek megszólaltatásának, előadásmódjának formai gazdagításával kísérleteztek. A versek oratórikus színpadi előadási formáját is kialakították. A hatvanas években e forma hatására számos versoratórium született (így Illyés Gyula és *Déry Tibor* tollán is). Egy színházi műforma és az irodalom kölcsönösen és természetesen hatott egymásra.

Az első évad legtöbb estje valamilyen konfliktus közepette zajlott le, de végül mind-egyiket sikerült megtartani. Szinte minden új estnek volt valami különlegessége. Olyan szerzők műveit is előadták, akik az ötvenes években kikerültek az irodalmi érdeklődés homlokteréből, vagy mély hallgatás övezte őket. Szokássá vált, hogy egy-egy téma elismert szakértője bevezetőt mondott az előadások előtt. Mindezek jól mutatják, hogy a Színpad vezetői egyetlen pillanatra sem adták fel közművelődési attitűdjüket.

Az Egyetemi Színpad első teljes évadjában, az 1957/58-as tanévben 16 bemutatót tartottak és ebből 14 volt kifejezetten versműsor. A nyitó előadás szeptember 30-án *Jancsó Adrienne* és *Török Erzsébet* népballada-estje volt. Bevezetőt mondott Ortutay Gyula rektor, közreműködött az Egyetemi Énekkar *Lukin László* vezetésével. Az irodalmi esteket mindig hétfőn tartották. A Zenés Irodalmi Esték ugyancsak nagysikerű sorozatnak bizonyult, amely a következő évadban is folytatódott.

Az Egyetemi Színpad műsorán továbbra is első hely illette meg az irodalmi műsorokat. Az 1959/60-as harmadik évadban egy új irodalmi sorozatot indítottak „Himnusz az emberhez” címmel. Az előadásokon a 20. század magyar líráját szólaltatták meg. A sorozat célja volt a század költészetét folyamatában bemutatni, Adytól egészen a legfiatalabb költőig. 1959 októberétől 1960 májusáig tizennégy előadás alkotta ezt az irodalmi sorozatot. Egyes költőknek önálló estet rendeztek, így többek között Ady Endrének, *Babits Mihálynak*, *József Attilának* és *Radnóti Miklósnak*. Más alkalommal, mint például az „Óbor” című esten, a magyar költészet nagy őregeinek – *Áprily Lajosnak*, *Füst Milánnak*, *Kassák Lajosnak* – a költészetét közös összeállításban tűzték műsorra. A Zenés Irodalmi Esték sorozata is folytatódott hat előadással.

Az Egyetemi Színpadot már működésétől kezdve az elismerések mellett heves bírálatok és támadások érték. Mivel a Színpad a Rektori Tanács által jóváhagyott és ellenőrzött munkaterv alapján dolgozott, bizonyos védettséget élvezett. A támadások is általában a Rektori Tanácson keresztül érték. A Tanács 1958. szeptember 26-i ülésén tárgyalta az Irodalmi Színpad igazgatójának, Szendrő Ferencnek *Aczél György* miniszterhelyetteshez intézett beadványát: „amelyben az Egyetemi Színpad által színházának okozott konkurenciára hivatkozva javasolja vagy az Egyetemi Színpad színházszerű működésének megszüntetését, vagy azt, hogy az Egyetemi Színpad irodalmi előadásait az Irodalmi Színpad rendezze.” A Rektori Tanács nem látott okot arra, hogy a beadvánnyal érdeemben foglalkozzon. Arra hivatkozott, hogy elsősorban saját hallgatóinak kíván előadásokat tartani, nem akar az Irodalmi Színpad vetélytársa lenni és nincs szándékában annak közönségét elhódítani. Hozzá kell tennünk, hogy a Szendrő Ferenc által vezetett Irodal-

mi Színpadon elméletileg is megalapozott, komoly műhelymunka folyt, neves és tudós szakértők bevonásával Elméleti Munkaközösséget alapítottak, amelynek törzstagja volt *Ascher Oszkár, Gáti József* és *Hont Ferenc*. A későbbiek során valamennyien részt vettek az Egyetemi Színpad műsoraiban is. Ascher Oszkár már 1958 júniusában közreműködött a *Zenés Irodalmi Esték* keretében bemutatott *Karinthy Frigyes*-műsorban. A *Nagyvilág* című világirodalmi folyóirat és az Egyetemi Színpad közös rendezésében megtartott sikeres *Nagyvilág-esték* is eredetileg az Irodalmi Színpadon kezdődtek. Már 1957. április 30-án megtartották az első *Nagyvilág-irodalmi estet*.

A Művelődési Minisztérium is súlyos bírálatokkal illette a Színpadot. A szervezeti és működési szabályzatát évekilag nem hagyták jóvá. Nem értettek egyet a tevékenységük jelentős részével, így többek között a közönség körében nagy sikereket aratott irodalmi műsorok hangvételével, modernségével sem. Névváltoztatást is javasoltak, mert a tevékenység nagy részét nem színpadi produkciónak, hanem tartalmilag egy kultúrház feladatkörének ítélték.

Rendszeres volt az új magyar filmek premier előtti bemutatása: a vetítéseket viták követték. Itt megismerkedhettek a nézők Fábri Zoltánnal, Jancsó Miklós-sal, Kósa Ferencsel, Sándor Pállal, Sára Sándorral. Végzős főiskolások vizsgafilmjeit is vetítették, többek között Böszörményi Gézáét, Grunwalsky Ferencét, Maár Gyuláét. A Filmesztétikai Speciálkollégium megalapítása az egyetemi képzés egyik régóta megoldásra váró hiányosságát pótolta. Ez a stúdium általános filmesztétikai és filmtörténeti áttekintést adott. Az alkalomszerű filmvetítések mellett jól bevált és művészileg is hasznos volt az egy-egy nagy rendező életművét bemutató retrospektív sorozat.

Már az első évadban is szerepeltek egyéb programok az irodalmi műsorok mellett. Csütörtök esténként mikrobarázdás lemezekről komolyzenei előadásokat tartottak. Ezeken világhírű művészek tolmácsolásában a zeneművészet nagy alkotásait mutatták be. A Filmművészeti Kör filmklubot szervezett, amely havonta több alkalommal vetítette a régebbi kiemelkedő alkotásokat. Az 1958/59-es évadban öt előadásból álló hangversenysorozatot indítottak, amelyen közreműködött az Egyetemi Énekkar és Koncertzenekar, valamint a Bartók Béla Kamarazenekar. A Rektori Tanács az 1958. január 17-i ülésén elhatározta a Collegium Artium sorozat megindítását. Ezzel a hallgatók képzőművészeti érdeklődését kívánták kielégíteni. Az előadásokat az egyetem kollégiumában tartották, ezzel is ösztönözve a nagy hallgatói részvételt. A későbbiek során ehhez csatlakoztak a Collegium Musicum előadásai. Ez heti két órában a magyar zenetörténettel foglalkozott, Lukin László vezetésével.

A Színháztudományi Intézet és az Egyetemi Színpad kísérleti drámbemutatókat rendezett. Ezeken a stúdió-előadásokon olyan műveket kívántak előadni, amelyeket még nem mutattak be budapesti színpadon. A formabontó előadásokon kísérleteztek a választott darabbal és annak előadásmódjával egyaránt. A sorozat első darabját 1961. február 20-án mutatták be. A Pécsi Nemzeti Színház oratórikus változatban adta elő *Sándor Iván* „Az R 34-es repülőjárat” című művét, Dobai Vilmos rendezésében. A Drámbemutatók sorozatában került még színre *Devecseri Gábor*: „Odüsszeusz szerelmei”, *Nyikolaj Pogogyin*: „Élő virágok”, *Tone Brulin*: „Kutyák”, *Somlyó György*: „Miért hal meg az ember?” című műve. Somlyó György három felvonásos drámája azt a tragédiát elevenítette fel, amely 1941-ben az ország közvéleményét is foglalkoztatta, nevezetesen a híres szegedi egyetemi Hamlet-előadás és az akkori drámai időkben az előadás két főhősének tragikus kettős öngyilkossága. Ebben a darabban a főszerepeket hivatásos színészek alakították, de már közreműködtek az Egyetemi Színpad Universitas Együttesének tagjai is. A stúdió-előadások felolvasó jellegűek voltak, a sze-

replők civil ruhában léptek fel és kezükben tartották szerepük szövegét. A színészek a díszletek, jelmezek és kellékek nélküli színpadon olvasták fel a dialógusokat. Ritkán volt csak szükség arra, hogy jelmezzel utaljanak a megszemélyesített alakra. Ilyen alkalom volt az *„Odüsszeusz szerelmei”*, amelyben *Ruttkai Éva* öt szerepet alakított. Ezek a színpadilag csak jelzett előadások ugyan nem adhatták meg a nézőnek a színjáték teljes élményét, de kiemelték a szöveg költői szépségét és együtt gondolkodni, gondolkodtatni akartak.

Az eddig említett sorozatok mellett volt még egy különleges és sikeres műsor, amely a repertoárt színesítette és az alkotók tág fantáziájáról, kiapadhatatlan ötleteiről tanúskodott. Ez az élő folyóirat, a Horizont volt. A Horizont tulajdonképpen kulturális folyóiratnak nevezhető, amely a kultúra valamennyi területét megpróbálta bemutatni. Hasznos ismereteket nyújtott a kulturális kérdések iránt behatóbban érdeklődőknek. A Horizont a fennállása alatt széles körben érdeklődést kiváltó témákkal foglalkozott, jeles szakértők közreműködésével. A címéhez illően hazai és külföldi kulturális eseményekről egyaránt tájékoztatta a közönséget. A szemléltetés számos rendelkezésre álló módját igyekeztek felhasználni, a filmek bejátszásától, riportoktól egészen az élő illusztrációkig. A nagy leleménnyel szerkesztett műsorforma rugalmasságával módot adott arra is, hogy az új tudományos eredményekkel éppúgy foglalkozzon, mint híres képzőművészeti kiállításokkal vagy új drámákkal. A színház és a sport, a zenetörténet és a filmesztétika teljes összhangban volt egymás mellett, mint egy valóságos újság hasábjain. A Horizont számos alkalommal szellemi légkört teremtett és a témaválasztásával kulturális szenzációt keltezt. Itt éppen azt találták meg az érdeklődők, ami az egyéb lapokból, folyóiratokból hiányzott. Ilyen jelentős műsor volt *„A válság művészete”*, *Almási Miklós* és *Elbert János* vezetésével. Tárja lényegében az abszurd irodalom. Az est a szellemi ősök, *Franz Kafka*, *Albert Camus* és *Thomas Stearns Eliot* műveivel indult. Majd részletek hangzottak el *Samuel Beckett* *„Az utolsó tekerés”* és *„Godot-ra várva”* című drámáiból. A műsort színesítették a beat-nemzedékhez tartozó *Gregory Corso*, *Lawrence Ferlinghetti* és *Allen Ginsberg* műveinek részletei.

Az 1965/66-os évadban már egészen gazdag kínálattal jelentkezett a Színpad. A műsorok gerincét továbbra is az irodalmi estek adták. Abban az évadban négy bérletsorozatot indítottak. *„A szomszédság nevében”* öt előadásból állt és a szomszéd népek 20. századi kultúráját mutatta be. A programok foglalkoztak az országok zenéjével, irodalmával, filmművészetével és színházi életével. *„A magyar költészet évszázadai”* tíz előadása a hazai irodalom fejlődését idézte fel a kezdetekből egészen a 20. századig. Az évadban *Batsányi*, *Berzsenyi*, *Kölcsey* költészete egy-egy előadásnak, *Vörösmarty* és *Arany* munkássága két-két előadásnak, míg *Petőfi* lírája három előadásnak volt témája. A harmadik sorozat, *„A 20. század magyar és világirodalmának költészete”* négy előadásból állt, *Berek Kati*, *Kovács P. József*, *Mensáros László*, *Latinovits Zoltán* önálló estjeivel. Mensáros László előadóestje, *„A 20. század”* legendás hírűvé vált. Több száz előadást ért meg és 1982-ig folyamatosan színen volt, amikor is Mensáros elkészítette *„Mindvégig”* című Arany János-műsorát. Befogadta a Színpad Latinovits Zoltánt is, amikor máshol a kapuk bezárultak előtte. Versmondásába itt még az is belefért, hogy szokatlan dinamikájú mozgássorokat alkalmazva, extatikusan szavaljon. A negyedik sorozatban *Képes Géza* vezetésével verstani előadások hangzottak el. Az előzőek mellett még bérleten kívüli előadások is bővítették a kínálatot. Rendszeresen tartott könyvbemutató esteket a Szépirodalmi Könyvkiadó és a Magvető Kiadó. Számos alkalommal folyóirat-műsorokkal jelentkezett a Nagyvilág, az Új Írás és a Kortárs. Az egyetemi hallgatók is több ízben közreműködtek a programokban, megemlíthetőek az Egyetemi Alkotókör estjei és az Universitas Együttes irodalmi műsorai.

A hangversenyeket az Országos Filharmóniával közösen szervezték. A bérletes előadások közül öt a Zeneakadémián, három az Egyetemi Színpadon zajlott, ahol Beetho-

ven zongoraszónátáit adták elő. Az Egyetemi Énekkar és Koncertzenekar Benjamin Britten és Palestrina szerzeményeit szólaltatták meg.

Nagy sikert arattak a lélektani előadások. Ezekben a programokban arra törekedtek, hogy egy-egy témakört több aspektusból világítsanak meg. Foglalkoztak nagy festőegyéniségek művészetével is. Alkotásaikat a pszichológia és a művészettörténet nézőpontjából is próbálták értékelni. Hasonló módon elemezték a zene lélektani és esztétikai hatásait. A képzőművészeti előadások a 20. század irányzataival és az azokat reprezentáló nagy művészegyéniségekkel foglalkoztak. Témaválasztásukat kiterjesztették az absztrakt expresszionizmusra, a neoavantgárdra, az op-arra, a pop-arra. Jelentős lépés volt a dzsessz hazai népszerűsítése, amely akkoriban a „túrt” kategóriába tartozott. Ez a kezdeményezés azután olyan lendületet vett, hogy önálló dzsessz-sorozatokat szerveztek, Egyetemi Jazz Pódium címmel, ahol *Berki Tamás* már a hazai dzsessz-zenekarokat mutatta be.

Az Egyetemi Színpad indulásától nagy sikert arattak a bérletes vetítések, amelyeken sok jelentős filmet ismerhettek meg a nézők. Rendszeres volt az új magyar filmek premier előtti bemutatása: a vetítéseket viták követték. Itt megismerkedhettek a nézők *Fábrí Zoltán*-nal, *Jancsó Miklóssal*, *Kósa Ferencel*, *Sándor Pállal*, *Sára Sándorral*. Végzős főiskolások vizsgafilmjeit is vetítették, többek között *Böszörményi Gézáét*, *Grunwalsky Ferencét*, *Maár Gyuláét*. A Filmesztétikai Speciálkollégium megalapítása az egyetemi képzés egyik régóta megoldásra váró hiányosságát pótolta. Ez a stúdium általános filmesztétikai és filmtörténeti áttekintést adott. Az alkalmoszerű filmvetítések mellett jól bevált és művészileg is hasznos volt az egy-egy nagy rendező életművét bemutató retrospektív sorozat. A Színpad kínálatát gazdagította a külföldi egyetemi együttesek vendégszereplése és a hagyományos „Az Egyetemi Színpad bemutatkozik” című műsor az I. évfolyamos hallgatók tiszteletére.

A sokrétű profilt kialakított Egyetemi Színpad előadásainak nagy sikerét az átlagosan 91 százalékos (bár a filmeknél csak 62 százalékos) látogatottsági mutatók is jelzik. Ezek az 1964/65-ös adatok valóban sokatmondóak. Az első félév során 177 előadásból ugyan 19 költségmentes volt, de még így is 100 ezer Ft bevételi többletet könyvelhettek el. A 100 ezer Ft többletbevétel a fővárosi színházakat izgalomba hozta, és pénzhajszolással vádolták az intézményt. Állításaik szerint a működésük is azért került tévútra, mert a bevételek növelésének rendelték alá.

Az 1957/58-as első évadban az egyetemnek csak három művészeti csoportja működött, az énekkar, a zenekar és a szavalókör. Az akkori együttesek között a legnagyobb múltra az Egyetemi Énekkar tekinthetett vissza, amely 1948-ban alakult és jelentős hazai és nemzetközi sikereket ért el *Lukin László* vezetésével. A Koncertzenekar 1957-ben alakult *Baross Gábor* karnaggyal az élén.

A Balassi Bálint Szavalókör még az Egyetemi Színpad indulása előtt, 1955-ben jött létre *Surányi Ibolya* előadóművész vezetésével, aki az egyetem hallgatója és később tanára is volt. *Surányi Ibolya* 1953-ban gyűjtötte össze először azokat a hallgatókat, akik szerettek és valamennyire tudtak verset mondani. Az ELTE annyiban járult hozzá a Szavalókör munkájához, hogy évente két alkalommal az egyetem visegrádi üdülőjében készülhettek a műsoraikra *Montágh Imre* közreműködésével.

1965-ben már hét művészeti együttes működött, ahol a tehetséges hallgatók részére lehetőség nyílt képességeik fejlesztésére és érvényre juttatására. Ezekben az öntevékeny csoportokban az egyetemnek csaknem háromszázötven hallgatója vett részt. A színjátszó csoportba külső tagok is beléphettek. Az előbbi együttesekhez csatlakozott még a tánc-csoport, a tánczenekar, az amatőr filmklub és az Universitas Együttes.

Az amatőr filmkör tagjai alkotókként is részt vehettek a filmek készítésében. Ők készítették a Horizont műsorainak keretében bemutatott egyetemi filmhíradókat.

A hatvanas évek elejére a főváros kulturális életében az Egyetemi Színpad neve már fogalomná vált. Felismerte azt a lehetőséget, hogy diákszínjátszás megteremtésének az egyetemen és a színházi életben is nagy perspektívája van.

Az Universitas Együttes első bemutatója Euripidész 'Alkésztisz' című színműve volt 1961. december 16-án. Az előadás jelentőségét fokozta, hogy magyarországi ősbemutató volt. A műhöz Devecseri Gábor, a darab fordítója előjátékot írt. Ez jól illeszkedett a darabhoz, segített megérteni az előzményeket és a bonyolult mitológiai összefüggéseket.

Az Universitas Együttes elődje, az Egyetemi Színjátszó Csoport 1958-ban alakult *Pártos Gézá*nak, a Madách Színház rendezőjének irányításával. Kezdetben kisebb feladatokat tűztek maguk elé. Még nem teljes műveket, hanem drámarészleteket és egy-egy felvonást adtak elő, valamint rendszeresen közreműködtek a Drámabemutatók sorozatának előadásain. A Drámabemutatók III. előadásán 1961. október 21-én még a régi néven szerepeltek, de december 16-tól már Universitas elnevezéssel. Pártos Géza 1960-ban megvált az Egyetemi Színpadtól. Az Universitas Együttes vezetését *Dobi Vilmos*, a Pécsi Nemzeti Színház rendezője vette át, helyettese *Ruszt József*, főiskolai hallgató lett. A hatvanas évek első fele volt az Universitas legendás korszaka. Ebben az időszakban működött az amatőr színészek nagy generációja: *Adamis Anna*, *Andai Györgyi*, *Fodor Tamás*, *Halász Péter*, *Hetényi Pál*, *Jordán Tamás*, *Katona Imre*, *Kovács P. József*, *Kristóf Tibor*, *Sólyom Kati*, *Szilágyi Maya* és mások. Az együttes létszámát kezdetben 25 főben, 1965-ben már 50 főben határozták meg. A csoport tevékenysége sokszínű volt, drámai előadásokat tartottak, közreműködtek irodalmi esteken és oratórikus feldolgozásokon, kabarékat és dokumentumműsorokat adtak elő. Pótolni akarták a hazai repertoár hiányosságait. Az volt a műsorpolitikai koncepciójuk, hogy a drámairodalom rendhagyó értékeit mutassák be. Nem a nemzetközi fővonalba tartozó darabokat kerestek, amelyek más színház műsorán is szerepeltek, hanem olyan műveket, amelyek kurióznak számítottak. Így hozták színre 'Az özvegy Karmyóné'-t és 'A kékszakállú herceg vára' szövegkönyvét, amelyet rendhagyó módon nem operaként, hanem prózai műként adtak elő. Az első évtől kezdve műsoron tartottak irodalmi és zenés kabarékat.

A dokumentumanyagok iránt megnőtt érdeklődés nyomán kísérletek történtek dokumentumdarabok elkészítésére. Az Universitas is bekapcsolódott ezekbe a próbálkozásokba és ezzel is növelte előadói sokszínűségét. Dokumentumműsört készítettek *Lenin*ről, a *Horthy*-korszakról és *Károlyi Mihály*ról. Zenés darab előadásával is megpróbálkoztak, Rejtő Jenő-adaptációt mutattak be, 'Piszkos Fred málnaszörzt iszik és kavarja' címmel. Ennek a produkciónak érdekessége volt, hogy minden dalát más együttes írta, közöttük olyan legendás együttesek, mint az Illés és az Omega. Piszkos Fredet Fodor Tamás, Fülöp Jimmyt Halász Péter, Pofa Jenőt Jordán Tamás alakította. Az iskoladramától az avantgárdig számos korszak és műfaj iránt érdeklődött a közönség.

Az Universitas Együttes 1968 óta tagja volt az Egyetemi Színházak Nemzetközi Szövetségének (l'Union Internationale des Theatres Universitaires). Ez a szervezet rendezte meg 1965-ben az egyetemi színházak második világfesztiválját, amelyen 22 ország 25 együttese között az Universitas is részt vett. A fesztivál elnökének *Armand Salacrou* francia írórt kérték fel. A nemzetközi zsűri elnöke *Julien Duvivier* rendező volt, közreműködött benne *Hont Ferenc* is. A fesztivál ötlete az akkor egyetemi hallgató, később kulturális miniszter *Jack Langé* volt. Az Universitas Csokonai Vitéz Mihály 'Az özvegy

---

A csoport tevékenysége sokszínű volt, drámai előadásokat tartottak, közreműködtek irodalmi esteken és oratórikus feldolgozásokon, kabarékat és dokumentumműsorokat adtak elő. Pótolni akarták a hazai repertoár hiányosságait. Az volt a műsorpolitikai koncepciójuk, hogy a drámairodalom rendhagyó értékeit mutassák be. Nem a nemzetközi fővonalba tartozó darabokat kerestek, amelyek más színház műsorán is szerepeltek, hanem olyan műveket, amelyek kurióznak számítottak.

Karnyóné' című komédiájával második díjat nyert. Ennek a nagy sikernek a birtokában a csoport meghívást kapott a párizsi Nemzetek Színházának színpadára. Így állt elő az a szokatlan helyzet, hogy egy amatőr együttes képviselhetette elsőként a magyar színházkultúrát Párizsban. Az előadás címszereplője, Sólyom Kati még ugyanabban az évben a zág-rábi fesztiválon a legjobb női alakítás díját nyerte el.

A franciaországi siker meghatározó volt a további fejlődésben. Ehhez még az is hozzájárult, hogy megismerkedtek a nyugati színházi irányzatokkal, és annak tapasztalatait későbbi előadásaikban fel is használták. Ezek a kísérletek először *Brecht* 'A nevelő úr' című darabjának színpadra állításában jelentkeztek, amely szakmai elismerést aratott.

1965 táján a korábbinál is több politikai és szakmai bírálat érte az együttest. A problémák már néhányszor korábban is jelentkeztek, de az 1966-ban Nancyban tartott fesztivál után összegződtek. A közvetlen kiváltó ok az volt, hogy a franciaországi szereplésen az Universitas kötött témára előadott darabját a közönség kifütyülte. Hazatérésük után maga a rektor, *Sötér István* is tanulmányozta a szöveget és a rendezői utasítást, majd összehívta a Rektori Tanácsot. Ez az esemény nyilván csak ürügyet szolgáltatott a már korábban elhatározott átszervezés elkezdésére. A kudarcnak a Rektori Tanács a kelleténél nagyobb jelentőséget tulajdonított. Amint az a későbbiekben kiderült, akkor több együttest is kifütyült a közönség, de a magyar produkciót a zsűri jónak minősítette, és utána Angliában is sikerrel szerepeltek. Sötér István ellenezte az Universitas Együttes további működését: „A rektornak az az érzése, hogy az Universitas megszüntetendő, de ezt a kérdést a Rektori Tanács ma nem tudja lezárni.” Azért azt a határozatot meghozták, hogy *Petúr Istvánt*, a Kulturális Titkárság vezetőjét érdemei elismerése mellett leváltották, de az ülésen személyesen nem hallgatták meg. Dobai Vilmos és Ruszt József szerződését nem hosszabbították meg. Ezzel a sajnálatos eseménnyel lezárult az Universitas Együttes, illetve egészében az Egyetemi Színpad sikereiben és elismerésekben gazdag első periódusa. A személyi változások után már egészen más keretek között szervezték újjá a kulturális tevékenységet.

